

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

UM	Upplandsmuseet, faktarummet, ärendearkivet
SHM	Internet, Historiska museet, databasen Medeltidens bildvärld
NÖ	Östberg, Nils. Rasbo kyrka. UNT:s julbilaga 1914
HG	Gad, Helge. Rasbo nyrestaurerade kyrka. UNT:s julbilaga 1925
ÅN	Nisbeth, Åke. Rasbo kyrka. Upplands kyrkor 53, 1974
LL	Lange, Ulrich, Löfgren Karin. Bebyggelse i Rasbo härad, Vaksala socken och delar av Danmarks socken. Upplandsmuseet Rapport 3 1982
AN	Nilsén, Anna. Program och funktion i senmedeltida kalkmåleri. 1986
ACB	Bonnier, Ann Catherine. Kyrkorna berättar. Upplands kyrkor 1250-1350. 1987
ANi	Nilsén, Anna. Kyrkorummets brännpunkt. 1991
NE	Nationalencyklopedin 1. uppl 1994-95

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
omkr 1250	Kyrkan grundläggs som en s k hundarekyrka, dvs häradets förnämsta kyrka. Dessutom var den knuten till domkyrkan, bl a genom att kyrkoherden även var präst i domen.	ÅN
1200-t slut	Kyrkan står troligen färdig, byggd av gråsten, med torn och ett tidstypiskt smälare kor. Långhus och kor har innertak av trä.	ACB
1300-1325	Det stora triumfkrucifixet huggs i ek.	SHM
1325-1350	Det stora triumfkrucifixet huggs av den s k Rasbomästaren, som var knuten till domkyrkobygget.	NE ACB
1300-talet	Vapenhusets tillkomsttid är oklar, men eftersom det från början haft ett trätak liknande långhusets, bör det ha tillkommit före 1450.	ACB
omkr 1400	Nuvarande slagklockan till tornuret är troligen gjuten vid denna tid.	ÅN
omkr 1450	Trävalven i långhus och vapenhus ersätts med nuvarande valv i tegel (fyra korta kryssvalv med platta ribbor), tornet höjs.	ÅN
1453	Långhus och vapenhus målas i Mälardalsskolans stil.	AN
1450-1500	Det lilla triumfkrucifixet huggs i ek, på en verkstad i Mälardalen.	SHM

1470-1514	Det nuvarande koret byggs samt tvärskeppet med anslutande sakristia i norra korsarmen, allt i tegel. De ges en rik utvändig dekor i form av blinderingar. Över kor, korsmitt och norra korsarmen slås stjärnringvalv, som aldrig dekoreras. Södra korsarmen lämnas med öppen takstol.	ÅN
1500-t slut	Korsarmarna inrättas till gravkor för ägarna till Tomta (norra) respektive Frötuna (södra). I koret finns en orgelläktare.	ÅN
1583	Storklockan gjuts.	ÅN
1500-1600-t	Den första bänkinredningen tillkommer.	NÖ
tidigt 1600-t	En rikt bemålad inredning finns, i form av bänkar eller gravkorskrank.	ÅN
1641	Troligen tillverkas herrgårdsbänkar i ek, med intarsia.	ÅN
1649	Altaruppsats och predikstol i gotländsk sandsten skänks av bl a Frötunas ägare.	ÅN
1600-t slut	Långhus och torn har spåntak.	ÅN
1684	Lillklockan gjuts.	ÅN
1694	Lillklockan gjuts om.	ÅN
1702	Tornet förstörs av brand efter blixtnedslag.	ÅN
1709	En ny tornhuv står färdig.	ÅN
1710	Storklockan gjuts om.	ÅN
1723	Lillklockan gjuts om.	ÅN
1730-31	En klockstapel byggs på kyrkogården.	ÅN
1747-48	Orgelläktare och orgel byggs.	ÅN
1751-52	Den nuvarande bänkinredningen byggs, delar av äldre bänkar används. Herrgårdsbänkarna byggs om.	ÅN
1750-talet	Södra korsarmen förses med ett enkelt trätak och bänkar, en ingång öppnas i söder. Frötunas gravkammare tillsluts.	ÅN
omkr 1765	Fönstren förstoras och nya tas upp, fasaden putsas i gult, sakristian får kakelugn.	ÅN
1770	Klockstapeln rivs, stommen och klockorna flyttas över till tornet. Ett medeltida valv i tornet rivs.	ÅN
1774	Antagligen kalkas målningarna över. Bänkinredningen målas, troligen marmorering.	ÅN
1776	Orgeln repareras.	ÅN
1795	Tornhuven förstörs av blixtnedslag.	ÅN
omkr 1800	Kyrkogårdens norra grind tillkommer.	ÅN
1802	Nuvarande tornhuv byggs.	ÅN
1827	En omfattande ombyggnad äger rum. Fönstren förstoras till nuvarande format. En vägg muras mellan torn och långhus, samtidigt som västra ingången görs till huvudingång. Södra ingången sätts igen. Interiören vitkalkas, troligen målas inredningen i grått.	ÅN NÖ
1828	Kyrkogårdsmur byggs mot norr och öster.	ÅN
1830	Orgeln repareras.	ÅN
1832	Ett nytt tornur tillverkas av en urmakare i Alunda.	ÅN
omkr 1850	Kyrkogården utvidgas, en förgård skapas mot norr.	NÖ
1890	Kyrkogården utvidgas åt söder.	ÅN
1918	Läktarorgeln byggs om fullständigt.	ÅN

1925-26	En omfattande restaurering genomförs. Rummet under tornet görs till bisättningsrum. Västra ingången sätts igen, vapenhuset blir åter ingång. Norra korsarmens läktare rivs, och över södra korsarmen slås ett ribbvalv. Där byggs den De Geerska läktaren, som får en rikt bemålad skärm från tidigt 1600-tal. Målningarna på valv och väggar friläggs och konserveras. Nya färgade korfönster görs, i övriga fönster sätts katedralglas i ytterbågarna. Ett nytt krucifix tillverkas för den gamla Kristusfiguren, som kompletteras och placeras på en tvärbjälke i triumfbågen. Bänkarna byggs om. Inredningen marmoreras. Altarrundel byggs, elektrisk belysning, uppvärmning och klockringning införs.	ÅN HG OL ANi SHM
1939	Södra kyrkogården anläggs ca 300 m sydväst om gamla kyrkogården.	ÅN
1950	En ny dopfunt i gotländsk sandsten skänks till kyrkan.	ÅN
1955	Den elektriska värmeanläggningen byts ut.	UM
1957	Nuvarande tornur inköps, det gamla placeras i tornkammaren.	ÅN
1964-66	En total utvändig renovering genomförs. All puts tas bort, murverket dokumenteras. Lämningar av äldre fönster och dörrar friläggs eller markeras, överputsade blinderingar återställs. KC-färg Aktivian används. Spåntaket byts till koppartak. Fönsterbleck och takavvattning byts till kopparplåt. Tornets södra fönster byts ut. Målningarna rengörs av konservator.	ÅN UM
1973-74	En del av bisättningsrummet avdelas till brudkammare och torrklosett. Bisättningsrummets altare flyttas. Orgeln byggs om och flyttas bakåt.	UM
1974	Orgelverket renoveras. Fasaden från 1700-talets mitt bedöms vara en av de värdefullaste i landet.	ÅN UM
1982	En ny kororgel tillkommer.	UM
1985	En transformatorstation i östra kyrkogårdsmuren avvecklas, byggnaden blir dock kvar.	UM
1987	Tillstånd ges till avkortning av altarringen, borttagning av bänkar i norra korsarmen samt ommålning av invändiga snickerier.	UM
1990-2000-t	Under orgelläktaren inrättas en lekhörna.	
1996-97	Minneslund och urngravskvarter, den s k Skogskyrkogården, anläggs mellan gamla kyrkogården och södra kyrkogården.	UM
2002	Ommålning av tornets fasader med kalkfärg. Ommålning av dörrar, vindskivor och takfot.	UM
2003	Modernisering av kyrkans värme- och ljudanläggning.	UM
2006	I tornets tre nedre rum (inkl bisättningsrummet) förvaras bänkinredning, träskulpturer, delar av orgelfasad m m från 1750-1920-tal, solsten, tornur från 1832 m m, m m.	